

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТУДЕНТІВ З ВИСОКИМ РІВНЕМ ВИЗНАЧЕНОСТІ СТИЛЮ ЖИТТЯ

Бачинська Х.П.

Львівський національний університет імені Івана Франка

Проаналізовано психологічні аспекти стилю життя, його головні складові. Проаналізовано зв'язки стилю життя з особистісною зрілістю, системою життєвих орієнтацій та компонентами мотиваційної структури особистості у студентів. Встановлено, що студенти, які характеризуються чітким уявленням щодо власного стилю життя характеризуються вищим рівнем особистісної зрілості, а саме: високим рівнем відповідальності, незалежністю, сформованою життєвою філософією.

Ключові слова: стиль життя, особистісна зрілість, система життєвих орієнтацій, мотивація, рання дорослість.

Постановка проблеми. Прагнення молоді людини здійснити свої мрії бажання часто проявляється у роботі над собою, у вдосконаленні, у виборі оточуючих, у способі життя. У цей період людина стає більш самостійною, в неї є більше можливостей себе проявляти. Робити те, що їй подобається, або принаймні, слідувати якимось своїм поглядам, переконанням. У ранній дорослості стиль життя починає проявлятися найвиразніше, це пов'язано із широкими можливостями молоді людини проявляти себе самостійно, відповідально, соціально активно, творчо.

Психологічні концепції стилю життя значною мірою можна прослідкувати у працях А. Адлера, де стиль життя – це той унікальний спосіб, який вибирає людина для реалізації своїх життєвих цілей. Стиль життя вважається тісно пов'язаним з спрямованістю особистості та її мотивацією. За А. Адлером, властивий людині стиль життя, дає змогу передбачити її майбутнє. Тому завданням психології «виявити єдність в кожній людині: у її мисленні, почуттях, діях, у її, так званому, свідомому і несвідомому – в будь-якому вияві її особистісних властивостей, і це буде ключем до розуміння її поведінки» [1, с. 24–28]. В диспозиційній психологічній теорії концепт стилю життя схожий з поняттями риси особистості, де стиль життя – це вся сукупність рис людини, які проявляються у прагненні до дії, у прагненні досягти певної мети. Синонімом стилю життя можна вважати концепцію життєвого сценарію Е. Берна, який формується, під впливом батьків і служить своєрідним психологічним імпульсом, що штовхає людину вперед, назустріч її долі, Водночас Е. Фром визначає стиль життя як бачення людиною своєї особистості в культурному аспекті [8]. Спільним у всіх психологічних концепціях визначення стилю життя є те, що це поняття служить для позначення особливостей досягнення людиною значущої цілі свого життя та способу її реалізації.

Цим психологічне трактування стилю життя різниці від соціологічного, у якому акцентується на зовнішніх виявах стилю життя і на тому, як різні люди з різними стилями взаємодіють між собою. З соціологічного погляду, стиль життя являє собою систему практик, що повторюються у повсякденній поведінці і визначають статус людини в соціальному просторі. В стиль життя включаються практики в найрізноманітніших сферах: це споживання і дозвілля, праця і доходи, здоров'я, участь в політиці і релігії та ін. Стиль життя значно пов'язаний із поняттям смаку і трактується як типові форми життєдіяльності людей, умови їх праці та побуту [3, 5, 6, 7].

Стиль життя студентів – надзвичайно бурхливий і різноманітний, часто від відрізняється від того, який був у період, коли вони ходили до школи,

більше залежали від батьків. Студент – це доросла людина, яка обирає свій спосіб життя, має своїх поглядів щодо формування життя. Але більшість людей у студентські роки часто не знають, чого вони хочуть, чи правильно вони обрали свій шлях, у них появляються сумніви. Тому необхідно прослідкувати, які ж такі психологічні особливості студентів допомагають визначитися із стилем їхнього життя, які основні тенденції проявляються у цьому виборі, вивчити структури та психологічні механізми стилю життя, без якого не можливе пізнання себе, розкриття і вдосконалення своїх здібностей і таланту. Опираючись на погляди А. Адлера визначивши стиль життя людини, можна визначити основні цілі, яким людина слідує.

До позитивних стилів життя належать: стиль соціальної активності, морального авторитету, творчого життя, патріотизму; естетичний, діяльності, сімейного життя, інтелекту, любові та дружби, професійний.

До негативних стилів належать: споживацький, домінування та влади, гедонізму (задоволення), ощадливості, пасивного спостереження, шахрайства, недовіри, ненависті до людей, цинізму, скептицизму. Ці стилі життя мають негативний вплив на стосунки із іншими людьми та розвиток самої людини.

Студентський вік включений в контекст життєвого шляху – в цей час створюються умови для самовизначення. Студент стає суб'єктом життя і здійснює рух до справжньої свободи та автономії [4, с. 32]. Власне те, що студент стає суб'єктом життя дає йому змогу самостійно визначитися зі стилем свого життя. А проблема постає у тому, який стиль обрати і що потрібно для цього визначення. Тому проблема дослідження полягає у виокремленні основних стилів життя, притаманних студентам та психологічних складових визначеного стилю життя у ранній дорослості.

Метою дослідження є виокремлення психологічних особливостей студентів із визначеним рівнем стилю життя

Мета статті – презентувати психологічну інтерпретацію стилю життя у студентському віці

Основний матеріал. За А. Адлером, стиль життя у ранній дорослості проявляється у можливості для постановки цілей свого життя та можливостей подолання комплексу неповноцінності, який був сформований в дитинстві. У цьому віковому періоді чітко формуються складові життєвого стилю: уявлення людини про себе ким вона є, уявлення про речі, які її оточують, а також і про те, що світ вимагає від людини. Крім того саме на період ранньої дорослості припадає вирішення трьох головних завдань, які характеризують стиль життя за А. Адлером: це самореалізація у роботі, дружбі і любові. Ці життєві

завдання займають чільне місце у житті студентів і є необхідні для їх саморозвитку удосконалення, здобуття особистісної зрілості, відчуття себе щасливим [2].

Стиль життя студентів може охоплювати усі сфери їхньої діяльності: роботу, навчання, особисте життя, стосунки з друзями, протилежною статтю і саме в цих сферах він виявляється становленням самосвідомості, а отже і розвитком особистісної зрілості, чітким формуванням структури мотивації, формуванням системи життєвих орієнтацій та формуванням уявлення про своє майбутнє та місце у ньому. Тому необхідно дослідити основні показники досягнень цілей особистості, за допомогою чого людина визначає ціль і за допомогою чого вона її досягає. З теоретичного аналізу літератури помітно, що основними індикаторами стилю життя є те, що сприяє досягненню цілей людини: смисложиттєві орієнтації, мотиви та особистісна зрілість.

Для емпіричного вивчення стилю життя студентів було застосовано опитувальник «Стиль життя» Ч. Матусевича, метою якого є визначення домінуючого уявлення про стиль життя юнацтва. В опитувальнику представлено опис 21 стилю життя, характерного для різних людей, причому стилі життя відображають основні цінності людини. Для дослідження особливостей стилю життя було обрано «Опитувальник особистісної зрілості» О. С. Штепи, який дає змогу визначити рівень особистісної зрілості: високий рівень, необхідний рівень та критичний рівень. «Опитувальник компонентів мотиваційної структури» В. Гербачевського, що визначає домінуючі мотиви особистості. «Опитувальник системи життєвих орієнтацій» Д. А. Леонтьєва, що дає змогу з'ясувати змістові життєві орієнтації особистості, що складають основу образу Я.

У дослідженні взяли участь 40 студентів віком 18-23 роки львівських та тернопільських ВУЗів. Результати дослідження групи опрацьовано за допомогою порівняльного та кореляційного аналізу програмного пакету Statistica-10.

За результатами дослідження виявлено, що більшість студентів має чітко визначений стиль життя. Це можна пояснити тим, що досліджувані віком 18-23 роки мають чіткі уявлення про свої цінності та вподобання і знають, чого хочуть в майбутньому. Частка осіб з невизначеним стилем життя становить 20%. Встановлено, що у цих досліджуваних спостерігається невідповідність між реальним та уявним стилем життя.

Виявлено, що студентам найбільше подобаються такі стилі життя: творчий стиль (16%), стиль морального авторитету (11%), стиль сімейного життя (11%), стиль любові та дружби (9%).

Найменше студентам подобається стиль пасивного спостереження (0%), цинізму та скептицизму (0%) та гедонізму і задоволення (0%).

За допомогою порівняльного аналізу за критерієм Мана-Уїтні виявлено, що досліджувані, із визначеним стилем життя, вищі бали присвоювали стилю життя соціальної активності та нижчі бали споживацькому стилю, студенти із визначеним стилем активно включалися у вирішення соціальних проблем, насамперед, дбаючи про суспільні, загальні справи, а власні особові справи оцінювалися ними як другорядні. Водночас досліджувані, із несформованим стилем життя вважали, що життя заборгувало перед ними, намагалися взяти від нього все, але самі не робили творчого внеску, працювали так, щоб тільки не нажити неприємностей. До визначених стилів життя належали стиль творчості,

сімейного життя, морального авторитету, любові і дружби, комфортності життя.

Кореляційний аналіз за Спірменом оцінок різних стилів життя показав, що якщо студенти обирають за головний певний позитивний стиль життя, то часто доповнюють його іншими позитивними стилями життя (рис. 1). Існує прямий взаємозв'язок між комфортністю життя, діяльністю, сімейним життям, творчістю та інтелектом. Це можна пояснити тим, що всі перераховані стилі є складовими цілого життя людини і від того, наскільки щаслива сім'я, чи наскільки успішно працює і творить людина буде залежати її комфорт і, навпаки.

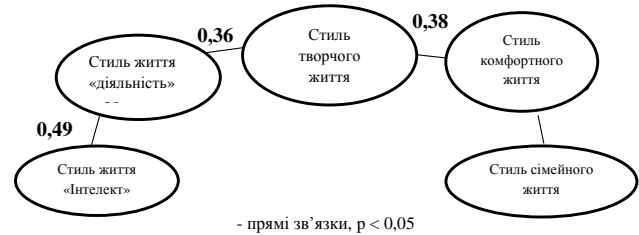

Рис. 1. Кореляційна плеяда зв'язків позитивних стилів життя у осіб з визначеним стилем життя

Виявлено зв'язки між позитивними та негативно забарвленими стилями життя (рис. 2). Якщо людина обирає стиль життя любові та дружби, тоді вона схильна до опуртонізму – до життя без неприємностей і горя, до контактів з людьми, намагаючись поводитись себе так, щоб всім сподобатися. Неприйнятним для цього стилю є стиль шахрайства та домінування і влади, оскільки для них характерні індивідуальне вміння жити, а інших людей вони розглядають як фон для визначення своєї діяльності. Зв'язок стилю шахрайства з професійним стилем, свідчить, що людина прагнути знати всі «ходи і виходи», всі можливості щодо реалізації своїх справ і вміння досягти того, чого хоче, водночас прагне професійної майстерності.

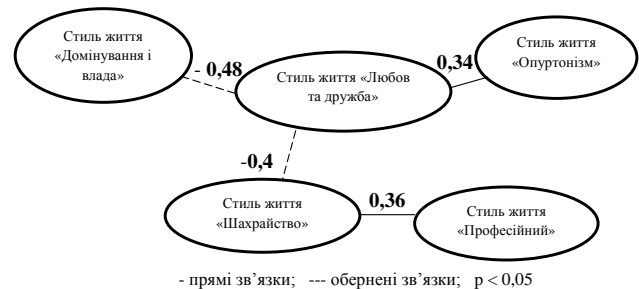

Рис. 2. Кореляційні плеяди зв'язків між позитивними та негативними стилями життя у досліджуваних, які мають визначений стиль життя

Виявлено прямі зв'язки між визначеністю стилю життя та такими рисами особистості як відповідальність, життєва філософія, креативність та автономність, показники яких є критерієм високого рівня особистісної зрілості (рис. 3). Отже, можна спрогнозувати, що для студентів із визначеними стилями життя характерні здатність до самостійного прийняття рішення, уміння ризикувати та завершувати розпочату справу, готовність довіряти собі та здатність до самовизначення, здатність втілювати власний погляд на життя в результатах діяльності та усвідомлювання власної реальності у контексті навколишнього світу в пошуках сенсу життя.

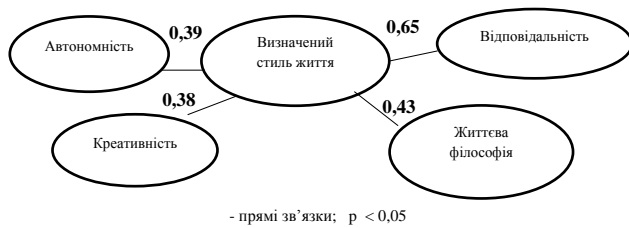

Рис. 3. Кореляційна плеяда зв'язків визначеного стилю життя та компонентами особистісної зрілості особистості

На статистично значимому рівні не виявлено кореляційних зв'язків між визначеністю стилю життя та компонентами мотиваційної структури, цей факт може свідчити про те, що для осіб як із сформованим так і не сформованим стилем життя характерно досягати своїх цілей без звернення до певного мотиву.

Було виявлено зв'язки між визначеним стилем життя та смисложиттєвими орієнтаціями (рис. 4). Для визначеного стилю життя характерний високий рівень поставлення цілей життя, а саме наявність в житті цілей у майбутньому, які надають життю осмисленість, спрямованість і часову перспективу. Водночас визначений стиль життя відображає лише ті цілі, які людина прагне досягнути, а не яких вона вже досягнула і втілила в життя. Чим вищий рівень визначеності стилю життя тим нижчий рівень локусу контролю життя. Ми це пояснюємо тим, що особи з визначеним стилем життя переконані у тому, що життя людини не підвладне свідомому контролю, що свобода ілюзорна і безглуздо що – небудь загадувати на майбутнє.

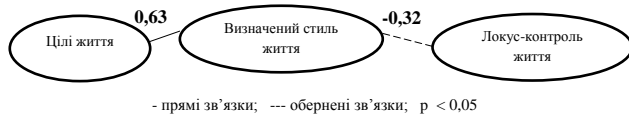

Рис. 4. Кореляційна плеяда зв'язків визначеного стилю життя з смисложиттєвими орієнтаціями

Отже, студенти найчастіше визначені із такими стилями життя: творче життя, сімейне життя, стиль любові та дружби, ці стилі життя вони доповнюють між собою. Визначитися із стилем життя молодим людям допомагає їх особистісна зрілість, та смисложиттєві орієнтації.

Висновки. Стиль життя визначається як унікальний спосіб пристосування до життя і взаємодії з ним, який вибирає людина для реалізації своїх цілей. Доросле життя людини лише фіксує і зберігає стиль життя і тому дає можливість передбачати людську поведінку. У період ранньої дорослості найбільше можливостей для прояву свого стилю життя. Важливими складовими стилю життя у цьому періоді є уявлення людини про себе, про місце у цьому світі, уявлення про свою кінцеву ціль і усі засоби, які можуть допомогти у реалізації цієї цілі.

Не всі студенти мають чітко сформований стиль свого життя, що свідчить про їх недостатній рівень

особистісної зрілості та невміння ставити конкретні цілі в своєму житті. Для студентів характерне різноманіття мотивів, проте немає чіткої тенденції, яка б вказувала на те, що у ранній дорослості визначений чи невизначений стиль життя має характерні мотиви, ймовірно, це пов'язана із недостатньою кількістю досліджуваних (перспективи досліджень).

Важливим дослідження стилю життя студентів є для педагогічної психології, оскільки, серед фундаментальних знань, що одержує учень у школі і студент у ВНЗ, недостатньо предметів, які дають можливість проявити свій стиль життя, його особливості, а разом з тим свою індивідуальність та унікальність.

Рекомендації студентам щодо визначення свого стилю життя. Останнім часом часто чуєш від молодих людей «я не знаю, чого я хочу в цьому житті», «я не знаю, ким я хочу бути», а важливо знати, важливо визначитися і тоді всі сили спрямовувати в те, що подобається. Для цього необхідно вміти ставити перед собою чіткі цілі та шляхи їх досягнення. У такий спосіб молоді люди зможуть сформулювати свій стиль життя, який характеризуватиме їх як особистісно зрілих, впевнених, відповідальних людей, що сприятиме їх саморозвитку та збагаченню. Важливо звернути увагу на мотиви своєї діяльності, адже це те, що є способами досягнення цілей і, якщо в людини сформований конкретний мотив, це буде сприяти швидшому і ефективнішому досягненні цілей.

Визначивши свій стиль життя, молода людина зможе ефективніше організувати своє життя, не розпорошувати увагу на додаткові речі, та досягти того чого прагне. Коли людина все життя в пошуку себе, тоді у неї немає часу на втілення себе у те, що справді подобається, у те, що робить її щасливою і приносить користь їй та оточуючим. Важливо пам'ятати, що визначений стиль життя, це не поставлена в рамки одна лінія розвитку, що не дає права звернути в сторону, це лінія, яка доповнюється багатьма іншими, взаємодіє з іншими, вона звивиста і розгалужена, але людина знає, що ця лінія існує, що це її лінія і що вона веде її у потрібному напрямку.

Рекомендації викладачам, щодо організації навчальної діяльності студентів. Було виявлено, що студентам найбільше обирають стиль творчого життя. Тому під час навчання доцільно надавати їм більше можливостей для творчості та самовираження, більше творчих завдань. Оскільки більшість студентів зовсім не обирають стиль життя як «пасивне спостереження», потрібно організувати заняття, де б студенти не були просто пасивними поглиначами інформації, а мали б змогу брати активну участь у самостійному здобутті цієї інформації. Крім того, більшість студентів надають перевагу стилю сімейного життя та любові і дружби, відповідно, у навчальних курсах з психології акцентувати увагу на стосунках у сім'ї, на вихованні, на стосунках із протилежною статтю, батьками, рідними, взаємовідносинах з друзями

Список літератури:

1. Адлер А. Наука жить / А. Адлер [пер. с англ]. Port-Royal; Киев.: 1997. – 79 с.
2. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии / А. Адлер [пер. с англ] – М.: 1993. – 202 с.
3. Бурдые П. Социология политики / П. Бурдые [пер. с фр]. – М.: Socio-Logos, 1993. – 336 с.
4. Лановенко Ю. Категоріальний апарат досліджень перебігу життя людини // Соціальна психологія. № 22. – 2013. – С. 29-36.

5. Масланцева Н. Ю. Социологические основания концепции стиля жизни // Вестник Челябинского государственного университета. – № 31 (212). 2010. – Философия. Социология. Культурология. – Вып. 19. – С. 147-150.
6. Сафарян А. В. Понятие «Стиль жизни» в социологии [Электронный ресурс] 2008. Режим доступа: <http://www.zpu-journal.ru/e-zpu/2008/3/Safarian/>
7. Тоффлер Э. Шок будущего / Э. Тоффлер [пер. с англ.]. – М.: АСТ, 2002. – 557 с.
8. Фрейджер Р., Фэйдимен Д. Личность: теории, эксперименты упражнения. – СПб.: прайм – ЕВРОЗНАК, 2001. – 864 с.

Бачинская К.П.

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ СТУДЕНТОВ С ВЫСОКИМ УРОВНЕМ ОПРЕДЕЛЕННОСТИ СТИЛЯ ЖИЗНИ

Аннотация

Проанализированы психологические аспекты образа жизни, его главные составляющие. Проанализированы связи образа жизни с личностной зрелостью, системой жизненных ориентаций и компонентами мотивационной структуры личности студентов. Установлено, что студенты, которые характеризуются четким представлением о собственном стиле жизни характеризуются высоким уровнем личностной зрелости, а именно: высоким уровнем ответственности, независимостью, сложившейся жизненной философией.

Ключевые слова: стиль жизни, личностная зрелость, система жизненных ориентаций, мотивация, ранняя взрослость.

Bachynska Kh.P.

Ivan Franko National University of Lviv

PSYCHOLOGICAL PECULIARITIES OF STUDENTS WITH HIGH LEVELS OF CERTAINTY LIFESTYLE

Summary

The article contains analysis of psychological aspects of lifestyle of the students and the main components of the lifestyle. Connections of lifestyle of students with their personal maturity, life orientations, motivational structure are investigated. Research has found that students, who have a clear idea about their lifestyle, are mature personalities distinguished by a high level of responsibility, independence, formed life philosophy.

Keywords: lifestyle, personal maturity, system of life orientation, motivation, early adulthood.

УДК 316.6:004.7

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КІБЕРПРОСТОРУ

Іванків І.І.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

В статті проаналізовано поняття кіберпростору. Розглянуто основні підходи до визначення даного поняття. Здійснено аналіз поняття кіберпростору з позиції соціальної психології, соціального конструктивізму. Основний акцент у статті зроблено на проблемі формування ідентичності підлітка в кіберпросторі. Аналізуються основні особливості кіберпростору як фактору соціалізації підлітка, а також роль соціальної мережі в формуванні ідентичності підлітка.

Ключові слова: кіберпростір, текстуальність, ідентичність підлітка, соціальна мережа, кіберсоціалізація.

Постановка проблеми. Глобальним явищем сучасного інформаційного суспільства є функціонування нової соціальної реальності – кіберпростору. З кожним днем у житті людини з'являються все нові так звані девайси, які сприяють соціальному спілкуванню людей у зазначеному середовищі та у суспільстві все більше акцентують увагу на кіберпросторі, а також його не від'ємній присутності у нашому повсякденному житті. Спостерігається все більше дослідження кіберпростору у філософії, соціології, правознавстві, психології тощо. Значна аудиторія користувачів кіберпростору – це підлітки,

їх діяльність у цьому середовищі найрізноманітніша. Так, особливий інтерес привертає питання формування ідентичності підлітка під впливом кіберпростору, який без сумніву є на сьогодні додатковим або переважаючим інститутом, агентом соціалізації особистості підлітка. Тому, важливо проаналізувати і вказати основні соціально-психологічні особливості, риси досліджуваного середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми ідентичності у психології ведуться давно, так основними дослідниками цього явища є А. Фрейд, Р. Гартман, Е. Еріксон, Дж. Марсія,